

Васа Павковић

БУКА У АУТО-СЕРВИСУ

Да би се писало о некој песми, да би се ослушкивао њен садржај и наслућивао њен смисао, чини ми се да се песма мора *волети*.

Зато ћу одмах, на почетку овог осврта, рећи: песму Србе Митровића *У хали ауто-сервиса* – волим.

Покушаћу да објасним зашто, тумачећи је (не би ли ми постала јаснија него што јесте у моменту *чисте љубави*).

Већ првом строфом од пет стихова Срба Митровић жели да свог читаоца из мира његове собе, у којој, рецимо, читалац листа књигу *Подне на Теразијама*, пребаци равно на место збивања песме: у бучну халу ауто-сервиса. Зато је почетак прва два стиха анафорски и зато се њиме означава двоструко време:

*У хали ауто-сервиса,
У ритму радној дана...*

Одмах смо у нужном простору, у дану, и то у дану у којем се ради. Три наредна стиха, како код овог песника често бива, у једној патетичној, широкој фрази, из опште буке, издвајају (да ли иронично?) неке тонове:

*Симфонија блештавих тонова
Из мношине случајних инструмената
Моћно се раскрскава.*

Симфонија, као организован, сложен сплет тонова, одмах је и (демистификаторски) означена – њу ствара „множина случајних инструмената“ (дакле, песник подцртава: извор те музике је случајан зброј „инструмената“ – а сем „блештавих тонова“, песник ће истаћи снагу буке адвербом „моћно“).

Бука је сваком ко је ма једном био у великој хали ауто-сервиса знана, али она не сме заглушити песника. И не заглушује га; излазећи из ње, да би нам је предочио, он је врло прецизан у ознакама тонова које издваја и особина које им приписује. Наредних девет стихова друге строфе, у истом „тону“ наставиће конкретизацију дескрипције, служећи се „задатим“ ироничним обрасцем. Образац се већ понавља у жаоки „конкретне музике“ из првог стиха, да би сликајући какофонологију, у даљем низању ироније, песник окарактерисао „партитуру“ – *изненађујућом, пейонобљивом до краја* итд. Од почетка песме, али сада већ сасвим недвосмислено, Срба Митровић чула читаоца опседа буком, али из речима реализоване буке описа, пажљиво бираним ознакама, инсистира на сложености буке и одређености појединих њених „деоница“. Ја, рецимо, уживам у речи „провала“ којом се означава „јека тријумфалних фанфара“.

Виспрана иронија ове тврдње, биће оснажена „цивиљењем“ које „истиха“ пратећи непрекидно опште бучање „не јењава“. Бука песме, наиме, а о томе Срба Митровић води рачуна, не сме да заглуши песников основни порив, а то је *субаралачки њорив рефлексивној меднија-йивној њесника*, што је Митровић по вокацији. Ево треће строфе да то сасвим потврди:

*Гајде чујносџи
Вешар сам пайухава;
Славином џанком
Музика се ваља,*

прва два стиха иронична су жаока на илузије надреализма, два наредна могу бити и удаљени, чак можда подсвесни песников знак, да му је много ближа поетичност једног надреалистичког савременика – Момчила Настасијевића, од буке и беса Бретонових симпатизера. Бар ја, не могу да објасним наредне стихове, који као да су опис комичне сцене из цртаног филма о Том и Џерију, рецимо, где помоћу воденог црева миш напумпа мачка до облика и величине балона:

*И кад с друјој краја исјадне, пабло –
Пайуљку парастје љава.*

Истовремено овај тренутак из аутопоетичког света с почетка строфе, враћа читаоца у ауто-сервис, рекао бих, изгледу главе неког од мајстора (музичара) чије лице овако изгледа:

*Убленемо у џо љразно чело,
У Раље климабе,
У љаучинасџо ухо;*

Где је смисао који смо слушали?

Да ли смо се, наиме, чак и у иронији буке варали? Да ли је овај никогвић тај који реализује бучну симфонију? Али песникова идеја је далекосежнија од подсмеха, којем би подлегли веристи прошлих времена (с краја 60-тих и из 70-тих, рецимо, што у мукама песница-досетки, умиру све до данас):

*Где је смисао који смо слушали?
У косџи сјава?
Ил у семену?
Као чаура сећања, музика
Ледена је и љусна.*

Шта се пита песник, постављајући и нама исто питање? Да ли је смисао свих наших активности – у вајној трајности *кост*и које једине остају деценијама иза нас, у тишини раке, или пак у *семену* којим се једна генерација људи замењује и наслеђује другом. Одговор се не нуди – одједном. Било како било, музика је само „чаура сећања“, шифра за пролазност, за заборав – *ледена је и тупа*. Та чаура сећања је све: људско тело и „тело“ гробне јаме – сећајући се ње, сећамо се трошности и пролазности тела, и последњег његовог уточишта. У овом часу песме, та дивља бука је, на неки начин симбол живота и трајања, свом силином супротстављена „чаури сећања“.

Наредна дуга строфа од 17 стихова је у превасходном делу посвећена опису *буке живоћа и рада* – тај громогласни „тресак репаратура“, тај „челик непокретних грдосија“, те „олупине каросерија“ и „лупа чекића и демпфер-подметача“ и даље „одједи металних звукова“ све то реализује звучну слику која у хали ауто-сервиса омогућава да се, рецимо, механичко, моторно возило обнови и поново покрене, „оживи“. Откривајући своју намеру да саопшти баш то, Срба Митровић каже:

*Одједи металних звукова
Вајаје цеде прошле несреће
И кликај будуће слава;
Има у тој залушној бесомучности
Намере,
Да се ред изокрене
И сивари заузму она места
Која им заборав одређује...*

Имам осећај да је као на „теразијама“ Митровић намерно „замутио“ своју тврдњу, не дајући на први поглед за право оном читаоцу који ће помислити да се „репаратуром“ *олупина* чини нешто управо супротно току (људског) живота – оне васкрсавају, враћајући се у активно стање.

*Само,
Ко то да разуме –
Иако свесрдно имаже?*

Рекло би се да у буци људи, механичара који као нови богови оживљавају уништено, песник тражи саговорнике, оне који ће, попут њега, схватити о чему се ту, у хали ауто-сервиса, ради. Да би му помогао, њему, неком будућем читаоцу, да спозна намеру, песник издваја наредна четири стиха у једну строфу, скоро најкраћу у овој дугој дескрипцији:

*Читава ова изразбедба
Мола би да се уметне
Као скерцо
У концерн свеопштег ћутања.*

Ту на ту *вечну шачку* песник зове свог читаоца – кроз буку ауто-сервиса у којој се осећа усамљеним. Зато ће тражећи да му се читалац приближи, песник у првим стиховима наредне строфе, коју чини чак 25 стихова, себе и читаоца повезати глаголским облицима:

*Загледамо л' у пошпу свеску
Дежурној дисџечера,
Прелећимо ли њреко симбола
Запаћлија и њихових алаћа,
Ако смо чииачи од реда,
Солфеђо у уху ако сћоји,
Чућемо бруј ласоба...*

У том позиву, који ауто-механичаре изједначава с музичарима, а њихове радне свеске са нотним свескама, Срба Митровић утврђује идеју да ништа није случајно у овој „музичкој сали“ и међу овим „музичарима“ и да у слободној буци *реда*, они попут извођача и диригената, пливају као „рибе у води“. Баш то омогућава песнику да у њој препознаје постојеће али и измаштане звуке, оне који се сада (али и у прошлости) могу везати за аутомобиле који су доспели на оправку. Користећи прави каталог термина, најчешће звучних, песник гради снажну експресивну слику, чија музика одлично реализује бучни утисак ове *конкретне музике*. У том моменту изгледа да је песник сасвим „подлегао“ звучној слици, али он већ у наредној строфи релативизује утисак који се трудио да изазове у читаоцу:

*Ова је слика њршопа и сћорпа,
Публика уши њуши,
Или бар одмахује рукама...*

да би одмах затим, пред немилосрдном буком која се континуирано „моћно распрскава“, неколицина слушалаца, вероватно власника кола на оправци морало:

*Да на крају и сама њодлетне
Неурачунљивој радосћи
Музицирања.*

У низу одлично нађених речи, у досадашњем развоју песме, чини ми се да атрибут „неурачунљив“ придружен „радости музицирања“ најбоље погађа суштину догађања и осећаја присутних (али и читалаца песме).

Ту негде је и крај првог дела песме, крај описа и тврдње, у наредној дугој строфи, од 24 стиха, Срба Митровић открива себи и „слушаоцима“ разлог зашто смо ту, у песми, у „хали ауто-сервиса“, поставља се:

*Али оно зашћо смо обде –
Није музика,
(Мада је неосћоран добићак),
Јер њприрода увек излића
Више од изобиља,
Како би радосћ била њревршена
Случајним рађањем и очекивањем смрћи,
Сенчењем њонским лестћвицама...*

с пуно права, наиме, могло би се помислити (и можда је тако) да песма изобиљем звучних речи, у ствари представља читаоцу Митровићево *мишљење* односно *осећај* природе и њеног механизма „превршене радости“, ситуирајући на њене крајеве „случајно рађање“ и „очекива-

ње смрти“, између којих је простор нека врста „тонске лествице“. Ту негде би се песма дала завршити постајући „звучна“ медитација о простору живота, али није то, није то оно што је песник намеравао да каже:

*Нас зајриво и интересују
Она двојица
Средовечних механичара
Што ослушкују рад мотора...*

Остављајући се повремених, појединачних иронијских осврта („мада је неоспоран добитак“), песник усмерава нашу пажњу према двојници „музичара“ који „ослушкују рад мотора“. Користећи и даље термине музике, он описује њихово ослушкивање музике „потпуно излуделе“, паралелно, сасвим, оној општој, опијајућој „неурачуљивој радости музицирања“ из претходне строфе, с краја првог дела песме. Ова двојица механичара, слушача буке, рада мотора, раде свој посао, на супрот буци:

*Тражећи у њој целину и део,
Праћећи њачан запис.*

Не препуштајући нас недоумици, Срба Митровић сву нашу пажњу усмерава ка овој двојници стручњака, пратећи њихове активности, нарочито тренутак када „исти час истацки“ ова двојица постају једно „у откривалачком саглашавању“ препознаја „фалш ноте“ у „четворо-четвртинском такту“ рада мотора. Оптимистички крај, песме, упркос целој ранијој семантичкој структури текста, јесте оно, због чега, највише, волим да је читам:

*То,
Тај њојлед немој разумевања,
Заслужује да се ојеба!
Оби умашћени изгледа знају
Шта њреба учиниши,
И више још од њоја –
Шта је уојнише у њињању.*

Разрешница стиже:

*Зајо и мањјулишу
Плањинским –
Дуљмадима.*

Дилема самог призора је разрешена, дилеме о смислу остале су похрањене у претходним строфама песме. Враћајући се читању песме, током година, повремено сам волео њен звучни слој, повремено се заустављао на метафизичким дилемама, а покатад, као сада, највише ме је привлачила баш та зачудна нарација – опис те двојнице умашћених виртуоза, који у општој буци и хаосу, у осмеху „откривалачком саглашавању“, налазе разлог да раде и живе. Из дана у дан.

НАПОМЕНА: Да би један други слој ове песме, социјално и политичко ангажовани постао јаснији, препоручујем читаоцу да прочита и песму „Визија“, коју је Срба Митровић објавио у књизи *Ојис и њруње* (1984), отпочету стиховима: „Био сам тамо / Где тебе песма, / У фабрици“.